Fölkerné Csernyik Rita

csernyik.rita@lib.pte.hu

*Az MTMT története, szervezeti felépítése,
szerzői és adminisztrátori feladatok*

Bevezető gondolatok

Az MTMT a *Magyar Tudományos Művek Tárának* rövidítése. Ahogy a nevében is található, a tudományos publikációk nyilvántartására jött létre. Országosan egységes, közös rendszer, melynek célja, hogy az egyéni és intézményi tudományos művek nemzeti adatbázisa legyen és hiteles információt szolgáltasson az egyéni és intézményi tudományos teljesítményről. A tananyagból kiderül mikor, hogyan, milyen célból és feladatokkal jött létre az adatbázis.

Az MTMT-hez köthető valamennyi bizottságnak, szervezetnek megvan a saját feladata, jogköre. A szerzők, különféle szintű adminisztrátorok különböző jogosultságokkal rendelkeznek az adatbázisban, ennek megfelelően feladataik is eltérőek. Az egyes testületekről, bizottságokról, a szerzők, adminisztrátorok feladatiról is részletesen lesz szó ebben a részben.

Célok, megszerezhető kompetenciák

A lecke keretében a résztvevő információkat kap az MTMT kialakulásáról, történetéről és szervezeti felépítéséről. E rész keretében megismerhetők az MTMT adatbázishoz köthető egyes bizottságok, testületek, szervezetek, azok legfontosabb feladatai, tevékenységei, tagjai. Ezek az ismeretek azért fontosak, hogy a résztvevő képet kapjon arról, miért, hogyan jött létre egy-egy testület, hogyan működik és mi a feladata.

A lecke célja, hogy a résztvevő megismerje az MTMT célját, feladatait, és általános képet kapjon a rendszerről. A további célok, hogy a résztvevő megtudja, az MTMT egyes szereplőinek (szerzők, adminisztrátorok) milyen feladatai vannak, és adott esetben hova fordulhat bővebb információért, segítségért.

Az itt elsajátított információkkal a résztvevő képes lesz arra, hogy megmondja az MTMT-hez köthető testületek, bizottságok, szerzők és adminisztrátorok milyen jogosultságokkal és feladatokkal rendelkeznek.

Feldolgozási idő

- Megközelítőleg 80-90 perc

Témakörök

- MTMT célja, feladata
- Szervezeti felépítés (2009-2017 február)
- Szervezeti felépítés (2017 februártól)
- „MTMT-szereplők” feladatai

Irodalmak

A lecke témájában való jártasság elmélyítéséhez a következő, általam is használt anyagokat, forrásokat javaslom:

- A Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvény <http://bit.ly/30YrnQX>
- Magyar Tudományos Művek Tára <http://bit.ly/3eYpPi6>
- 35/2009. (VI. 23.) számú MTA elnökségi állásfoglalás. Akadémiai Értesítő 2009., (LVIII. évf.) 7.sz. 186. p. <https://bit.ly/3eXleg7>
- A Magyar Tudományos Akadémia Elnökének 3/2017 (II.24.) számú határozata A nemzeti tudományos bibliográfiai adatbázis működtetésének rendjéről. <https://bit.ly/3tyUuGT>
- Az MTMT koncepciója és korábbi működési rendje <http://bit.ly/2Pd5xGD>
- Holl András: A „Hagyományok és kihívások”, 2016, ELTE, 83. o.-on megjelent cikk kézírata <https://bit.ly/3s9KBiI>
- Holl András: A Magyar Tudományos Művek Tára – alapvető információk és működési alapelvek. Magyar Tudomány, 2021. 182. évf. 1. sz. pp. 81-89. <https://bit.ly/3tBX2nx>
- 2015. évi CXXXI. törvény egyes, a felsőoktatás szabályozására vonatkozó törvények módosításáról. <http://bit.ly/310rzPC>
- Dudás Anikó: MTMT Bibliográfiai Szakbizottság 2010-2017. Beszámoló. Kézirat. 2018.
- 1/2016. számú rektori utasítás a Magyar Tudományos Művek Tárába (MTMT-be) való adatbevitelről <https://bit.ly/2NBvLSY>
- Áts József: Az MTMT és az intézményi hozzárendelés. Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 2015. 62. évf. 1. sz. pp. 22-27. <https://bit.ly/31lhwdk>

AZ MTMT TÖRTÉNETE, SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

1. Az MTMT célja, feladata

Az MTMT a **Magyar Tudományos Művek Tárának** rövidítése. Ahogy a nevében is található, a tudományos publikációk nyilvántartására jött létre. **Országosan egységes, közös rendszer**, melynek *célja*, hogy az egyéni és intézményi tudományos művek nemzeti adatbázisa legyen, és hiteles információt szolgáltasson az egyéni és intézményi tudományos teljesítményről.

A Magyar Tudományos Akadémia (MTA) 2003-ban vezette be és kezdte el használni a Köztestületi Publikációs Adattárat (KPA) az MTA feladatkörében végzett minősítési eljárások esetében szükséges egyéni értékelésekhez (doktori cím, MTA tagválasztás). A KPA-ból „nyerték ki” az adatokat, az ebből szolgáltatott információk segítségével zajlott a pályázó teljesítményének vizsgálata. Az adatok hitelességét nehéz volt szavatolni, a keresés, letöltés, ellenőrzés problémás volt. Mivel a KPA-ba való bevitel sok munkát igényelt, miközben lényegében ellenőrizetlen adatbevitel zajlott, szükség volt egy átfogó, hiteles rendszer kialakítására.

Az MTMT az MTA¹, a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság² (MAB), a Magyar Rektori Konferencia³ (MRK), az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok (OTKA, ma: NKFIH⁴ – Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal) és az Országos Doktori Tanács⁵ (ODT) 2008-as kezdeményezése nyomán indult el 2009-ben: a „nemzetközi megméretésre törekvő hazai tudományosság értékelési igényeinek kiszolgálására jött létre”,⁶ több, egymástól független rendszer, adattár egybeolvasztásával. Néhány fontosabb adatforrás:

- Tudományos Publikációs Adattár (TPA), mely az MTA kutatóintézeteinek nyilvántartása volt;
- Köztestületi Publikációs Adattár (KPA), mely az MTA köztestületi tagjai kutatási eredményeinek nyilvántartására jött

* A szövegben előforduló összes internetes hivatkozás letöltési és ellenőrzési dátuma 2021. május 1.

¹ <https://mta.hu/>

² <https://www.mab.hu/>

³ <http://www.mrk.hu/>

⁴ <https://nkfi.gov.hu/>

⁵ <https://doktori.hu/>

⁶ Holl András: A „Hagyományok és kihívások”, 2016, ELTE, 83. o.-on megjelent cikk kézirat. 1. o. <https://bit.ly/3s9KBiI>

létre 2004-ben. Célja a köztestületi tagok valamennyi közzétett publikációjának és az azokra vonatkozó hivatkozásoknak az összegyűjtése és nyilvánossá tétele volt.

- a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem publikációs adatbázisa.

A 2009-ben létrejött adatbázisnak 18 alapító tagja volt, közöttük a Pécsi Tudományegyetem (PTE) is.⁷ Azóta sok felsőoktatási intézet, kutatóintézet csatlakozott a rendszerhez, ők az ún. társintézmények.⁸

Az MTMT a hazai tudományos kutatást szolgáló bibliográfiai és szcientometriai adatbázis, melybe minden állami támogatás („közpénz”) felhasználásával készült tudományos publikációt rögzíteni kell.

Mi is a tudománymetria? Mi a szcientometria?

A két kifejezést szinonimaként is használják. Azt a tudományt jelöli, amely számszerű adatok statisztikai elemzésével képes fontos és helytálló megállapításokat tenni a különböző tudományos szervezetek, intézetek, országok és – bizonyos megszorításokkal – az egyének tudományos tevékenysége eredményességének megítélésére vonatkozóan. Tudományelemzésnek is nevezhetjük, mely a tudományos közlemények és folyóiratok számszerűsíthető, mennyiségi adatainak feldolgozásával és értékelésével foglalkozik.

Ha bővebben szeretne olvasni a tudománymetriáról, az alábbi irodalmakat ajánlom:

- Tudománymetria. <https://bit.ly/3cOySj5>
- GLÄNZEL, Wolfgang (2009): A tudománymetria hét mítosza – költészet és valóság. Magyar Tudomány, 170(8), pp. 954–964. <https://bit.ly/2PawivD>
- Tudománymetriáról korszerű felfogásban. (2012) <http://bit.ly/3eUbqnb>
- PALKOVITS Miklós (2005): A tudományelemzés módszerei – a tudományos közlés szempontjai és etikája. Magyar Orvosi Nyelv, (2), pp. 11–48.
- BŐSZE, Péter; PALKOVITS Miklós (2006): Tudományos közlemények írása, szerkesztése és értékelése. Budapest: NOK Kiadó, 170 p.
- ZSOLDOS Attila (2015): A tudományos könyv és a tudományos teljesítmény mérése. Magyar Tudomány, (176) 4. pp. 410–415. <https://bit.ly/2QonCCr>

Az MTMT feladata: A hazai tudományos közélet szereplői – intézmények és kutatók – publikációinak, és a rájuk érkezett hivatkozásoknak a nyilvántartása, továbbá ezekre épülő tudományos (szcientometriai, tudománymetriai) adatszolgáltatás biztosítása:

⁷ Az alapító intézmények listája: <https://www.mtmt.hu/alapito-intezmenyek>

⁸ A csatlakozott intézmények listája: <https://www.mtmt.hu/tagintezmenyi-kapcsolat>

- a publikációk és idézetek minél teljesebb nyilvántartása;
- adatszolgáltatás az egyéni és intézményi tudományos teljesítmény méréséhez;
- az adathitelesség biztosítása (melyről az MTMT központi adminisztrátorai, különféle szoftvereszközök és a tudomány nyilvánossága gondoskodik);
- az adatszerkezet egységességének biztosítása (egyetlen rendszerben, szakmai/ módszertani felügyelet mellett, egységes szempontok alapján működtetett adatbázis)

Milyeneknek kell lenniük az adatoknak?

- teljesnek
- pontosnak
- naprakésznek

Az MTMT adatbázis folyamatosan változik. Egy TÁMOP-projekt (TÁMOP4.2.5A11/12012-00019 keretében teljesen új felépítésű, a korábbtól eltérő logikát követő, korszerűbb, biztonságosabb adatbázis kialakítása, fejlesztése zajlott éveken keresztül.

A projekt célja az első nemzeti tudományos bibliográfiai adatbázis teljes kiépítése, adatainak bővítése, használatának kiterjesztése a felsőoktatás teljes területére és az akadémiai intézmények számára nyújtott szolgáltatások emelésére. A projekt keretében éveken keresztül folyt az adatbázis új verziójának fejlesztése, tesztelése is, melyet MyCyte2-nek, **MTMT2**-nek neveznek. Az új rendszer bevezetését többször elhalasztották, majd 2018 őszén történt meg az adatbázis váltása.

2. Szervezeti felépítés (2009-2017 február)

Kezdetben a szervezetek, intézmények MTMT-hez való csatlakozása önkéntes volt, mely egyéni szerződésen alapult az MTA Könyvtára és a csatlakozó intézmény között. Minden csatlakozott intézmény küldhetett egy képviselőt a Programtanácsba (PT). A PT feladata a stratégia kialakítása, a rendszerfejlesztés fő irányának kijelölése és egyfajta lobby-tevékenység végzése volt, konzultáció a csatlakozni kívánó intézmények irányában.

A legfőbb szerv a Felügyelő Testület (FT) volt, mely ellenőrizte az MTMT tevékenységét és döntött a hatáskörébe tartozó kérdésekről. Ez a testület véleményezte a PT által készített hosszú távú straté-

giát is, illetve begyűjtötte, összesítette a gesztor szervezetek (Doktori Tanács, Minisztériumok, MTA, OTKA) javaslatait.

A PT által kitűzött és az FT által jóváhagyott, elfogadott célokat, feladatokat a szakbizottságok dolgozták ki részletesen.

Az MTMT operatív működését először az MTA Kutatásszervezési Intézete (KSZI), majd az MTA Könyvtárán belül működő MTMT Osztály biztosította. Az adatbázis karbantartását, frissítését is ez az Osztály végezte, illetve végzi jelenleg is.

1. ábra — Az MTMT koncepciója és korábbi működési rendje
A kép forrása: <http://bit.ly/2Pd5xGD>

Sok intézmény csatlakozott az MTMT-hez, melyek mind képviselőt delegáltak a PT-be, így a testület tagjainak száma jelentősen megnőtt. 2012-ben elkezdődött a TÁMOP-projekt a rendszer kiterjesztésére és egy új szoftverkörnyezet kialakítására. Mindezen okok és néhány egyéb változás miatt az MTMT szervezetét is át kellett alakítani. Az új testületeket, bizottságokat, tagokat, feladatokat „A Magyar Tudományos Akadémia Elnökének 3/2017 (II.24.) számú határozata A nemzeti tudományos bibliográfiai adatbázis működtetésének rendjéről” c. dokumentum szabályozza.⁹

⁹ <https://bit.ly/2PbTnOx>

3. Szervezeti felépítés (2017 februártól)

2. ábra — MTMT szervezeti felépítése
(3/2017 MTA elnökének határozata alapján)

Egyes testületek, szakbizottságok feladatai, működésük

MTMT Tudományos Tanács (TT)

Ez az MTMT legfőbb döntéshozó testülete, mely felügyeli az adatbázis működtetését és fejlesztését, véleményezi és jóváhagyja az MTMT stratégiai terveit és beszámolóit. 31 szavazattal rendelkező tagja van. A TT-be delegált személyek aktuális listája elérhető a <http://bit.ly/3s5m0ex> oldalon. A TT-be a Magyar Rektori Konferencia a PTE-ről is delegált egy személyt.

MTMT Koordinációs Testület (KT)

Az MTMT adatbázis működtetésének legfőbb operatív irányító szerve, amely egyrészt döntés-előkészítő, másrészt döntésvégrehajtó testület. 7 szavazati joggal rendelkező tagja van. A KT-be delegált személyek aktuális listája a <http://bit.ly/2OVhdy1> oldalon érhető el.

Bibliográfiai Szakbizottság (BSZ)

Feladata „a publikációk besorolásának típusrendszerére, leírási szabályaira, a publikációtípusok és a tudományos tevékenység során létrejött eredmények egyéb formáinak definiálásra terjed ki.”¹⁰ A bizottság

¹⁰ Dudás Anikó: MTMT Bibliográfiai Szakbizottság 2010-2017. Beszámoló. Kézirat. 2018. 1. o.

munkájában 17 fő vesz részt. A BSZ-be delegált személyek aktuális listája elérhető a <http://bit.ly/3vInSfC> oldalon. A PTE-ről több személyt is delegáltak a bizottságba.

Informatikai Szakbizottság (ISZ)

Feladata az MTMT adatbázis informatikai működésének felügyelete, fejlesztési elvek kidolgozása. A testület 11 tagból áll. A ISZ-be dolgozó személyek aktuális listája a <http://bit.ly/3908hhN> oldalon érhető el.

Repozitóriumminősítő Szakbizottság (RSZ)

Feladata az intézmények repozitóriumainak minősítése, melyet 7 fő végez. 2020. decembere óta a bizottság a webes folyóiratok minősítésével is elkezdett foglalkozni. A RSZ-be szakmai munkát ellátó személyek aktuális listája a <http://bit.ly/2OQCPvy> oldalon érhető el.

Tudományometriai Szakbizottság (TSZ)

A három főből álló bizottság feladata, hogy figyelemmel kísérje a nemzetközi szcientometriai és bibliometriai irányelveket, javaslatokkal segítse az MTMT-t, és a tudományos teljesítmény különböző értékeléséhez adatokat nyerjen ki az adatbázisból. A TSZ-be dolgozó személyek aktuális listája a <http://bit.ly/3tF9brX> oldalon érhető el.

4. „MTMT-szereplők” feladatai

Az MTMT adatbázis működése az egyes résztvevő intézmények, illetve szerzők adatfelvitele alapján történik. Az intézményrendszer **hiteles** adatbázisát egy **többszintű adminisztrációs szerkezet** segítségével lehet megszervezni és működtetni, amelynek felépítéséhez az intézmények belső döntése és intézményi szintű adatbázismenedzsment szükséges. Ennek segítségével lehet hitelesíteni az intézményekhez tartozó egyes szerzőket, és azok adatait az adott intézményhez, illetve alegységeihez rendelni.

Sok felsőoktatási intézmény rektori utasításban szabályozta az MTMT adatbázisba történő adatfelvitelt, illetve az egyes feladatokat, jogköröket. A PTE-n az 1/2016. számú rektori utasítás foglalja egységbe az MTMT működésének céljait, formáit, illetve részletezi az egyes szereplők feladatait.¹¹

¹¹ Elsősorban az adatbázis váltás miatt szükséges az utasítás aktualizálása. Ez a folyamat még 2021 márciusában is zajlik. A PTE 1/2016. számú rektori utasítása: <https://bit.ly/2QpZEGU>

MTMT adminisztrációs struktúra

3. ábra — MTMT szereplőinek struktúrája, szintjei¹²

4. ábra — A PTE szereplőinek struktúrája

¹² BELLA Szilvia, FIGULA Anikó, NYITRAI Erzsébet (2011): MTMT szervezeti hierarchia kialakítása a Széchenyi István Egyetemen. Előadás, 2011.06.05.
<http://bit.ly/3IADMnv>

A szerzők feladata

A szerzőknek vannak egyszeri, egy alkalommal elvégzendő feladataik, továbbá az ő felelősségük saját felületük folyamatosan frissítése:

- regisztráció az adatbázisba
- publikációk rögzítése (a publikáció megjelenésének évében)
- idézők rögzítése (évente legalább egyszer)
- ellenőrzés, javítás, kiegészítés, karbantartás
- szerzői hozzárendelés
- intézményi hozzárendelés (műhöz tartozó szervezeti egység/egységek rögzítése)
- adatok nyilvánossá, publikussá tétele.

A feltöltött adatok helyességéért minden esetben a mű szerzője felel!

Az intézményi hozzárendelés más néven affiliáció nagyon fontos az MTMT-ben, mivel a megfelelő intézményi egység kiválasztása nélkül a rögzített mű nem jelenik meg egy-egy intézmény vagy annak egy alegysége statisztikájában.¹³

Az adminisztrátorok

Az MTMT-ben a szerzők mellett különféle szintű és jogosultságú adminisztrátorok működnek. MTMT adminisztrátorok azok a személyek, akik egy-egy szervezeti egységhez (intézmény, kar, intézet, stb.), szerzőkhöz és szerzői adatokhoz köthető rögzítési, karbantartási, ellenőrzési feladatokat végeznek, és meghatározott (magasabb szintű) jogosultságokkal rendelkeznek. Az adminisztrátorok szintjei:

- 1-2-3 szintű adminisztrátorok vagy más néven központi adminisztrátorok, akik az MTA KIK-ben dolgoznak, az MTMT Osztályon.¹⁴
- 4-es szintű adminisztrátor, vagy más néven „intézményi adminisztrátor”, mely minden MTMT-hez csatlakozott intézményben megtalálható. (Általában minden csatlakozott intézményben egyetlen ilyen szintű adminisztrátor van.)¹⁵
- 5-ös szintű, vagy más néven kari adminisztrátor
- 6-os szintű adminisztrátor, vagy másként adatbevitő, adatrögzítő.

¹³ Az intézményi hozzárendelésről további információkat kaphatunk Áts József: Az MTMT és az intézményi hozzárendelés c. tanulmányából. <https://bit.ly/311hwdk>

¹⁴ A központi adminisztrátorok elérhetőek a következő oldalon: <http://bit.ly/3s6Licu>

¹⁵ Az egyes intézmények adminisztrátorai elérhetőek a következő linken: <http://bit.ly/2QkJ9vD>

Az intézményi adminisztrátor feladatai

- karok és más szervezeti egységek regisztrációja, adatok karbantartása
- kari adminisztrátorok, adatrögzítők regisztrálása, adatok karbantartása
- regisztrált szerzők értesítése, felhasználói adatok megküldése
- kapcsolattartás a kari adminisztrátorokkal, adatrögzítőkkel
- MTMT fejlesztések, változások figyelemmel kísérése, adminisztrátorok tájékoztatása
- oktatók, kutatók, hallgatók tájékoztatása a változásokról

A kari adminisztrátorok feladatai¹⁶

- a kari szervezeti egységek (alegységek) adatainak karbantartása, felügyelete (az intézményi adminisztrátor közreműködésével, segítségével)
- az egységekhez (alegységekhez) tartozó szerzők adatainak felügyelete, a szerzők egységekhez rendelése
- szerzőknek kérésre felhasználói adatok küldése
- MTMT fejlesztések, változások figyelemmel kísérése, az alárendelt adatbevivők tájékoztatása
- kapcsolattartás az intézményi adminisztrátorral
- egységeibe (alegységeibe) tartozó szerzők, adatrögzítők által az adatbázisba feltöltött művek (publikációk és idézők) formai ellenőrzése, javítása, ún. „admin láttamozása”
- egységeibe (alegységeibe) tartozó szerzők, adatrögzítők számára írásbeli és szóbeli segítségnyújtás
- Impakt factor számítás.¹⁷

impakt factor (IF): A folyóiratok idéztelemzésen alapuló minősítője, valamely szakfolyóirat idézettségét jelző mutató. Az impaktfaktor a folyóirat két egymást követő évfolyamában közölt cikkeinek a cikkek számával arányosított átlagos idézettsége a rákövetkező 3. tárgyévben. Az érték kiszámítása a Thomson Institute for Scientific Information (korábbi nevén: Institute for Scientific Information, ISI) adatbázisai alapján történik. Az IF értékek a PTE által elérhető JCR adatbázisban kereshetők.¹⁸

¹⁶ A PTE-n található kari adminisztrátorok elérhetőségének listája:
<https://bit.ly/3lzu2u3>

¹⁷ Ehhez segítségül szolgál az PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont által készített IF számláló) <http://bit.ly/3c2bj7a>

¹⁸ A PTE IP tartományból a PTE polgárai használhatják, elérhetik el:

Az adatrögzítők¹⁹ feladatai

- a szerzők által leadott és formailag ellenőrzött listák alapján a szerzők műveinek és hivatkozásainak adatrögzítése. Az adatbevitel csak a PTE azon oktatói és kutatói számára végeznek rögzítési munkát, akik közalkalmazotti jogviszonyban állnak a PTE-vel (vagyis akik megtalálhatóak a PTE dolgozói rendszerben, az ún. AAI-ban²⁰). A hallgatóknak és Phd hallgatóknak a Doktori Szabályzat értelmében az adatbeviteli munkát maguknak kell elvégezni.
- társszerzők által korábban rögzített művek szerzőkhöz rendelése
- a szerzők műveinek és ezek idézőinek importálása az elérhető tudományos publikációs adatbázisokból
- egységeibe (alegységeibe) tartozó szerzők számára írásbeli és szóbeli segítségnyújtás az adatok rögzítéséhez
- függő/független, hazai/külföldi idézőjelölés végzése
- MTMT-fejlesztések, változások figyelemmel kísérése
- kapcsolattartás a kari és intézményi adminisztrátorokkal

Azokat a feladatokat, amiket az alacsonyabb (pl. 6-os) szintű adminisztrátorok el tudnak végezni, természetesen a magasabb szintűek is jogosultak elvégezni, de főszabályként az adott feladatot mindig az ahhoz szükséges legalacsonyabb jogosultsági szinten kell megoldani.

Érdekesség!

PTE számokban (2018.06.14. állapot szerint):

- MTMT-ben nyilvántartott szervezeti egységek: 10 kar (ezen belül intézetek, tanszékek), kutatóközpont, kutatócsoport, 22 doktori iskola, 10 egyéb egység
- PTE(-hez csatolt) szerzők száma: 4654 fő
- aktív könyvtáros adatkezelők (6 admin jogosultsággal) száma: 18 fő
- aktív kari könyvtáros adminisztrátorok (5 admin jogosultsággal) száma: 10 fő

<https://bit.ly/3lylzaa> | Az IF számításban a PTE szerzők és adminisztrátorok felhasználhatják a könyvtár munkatársai által készített „Impakt Faktor és Q érték számlálót”.

¹⁹ A PTE-n található adatrögzítők elérhetőségének listája: <http://bit.ly/3c3Z1ei>

²⁰ Az AAI rendszer, mely a PTE dolgozóit tartja nyilván, a PTE Informatikai Igazgatósága (IIG) hozta létre, üzemelteti. Csak az IIG által engedélyezett felhasználók használhatják, léphetnek be.

5. Összefoglalás

Az MTMT a Magyar Tudományos Művek Tárának rövidítése. Országosan egységes, közös rendszer, melynek *célja*, hogy az egyéni és intézményi keletkezett tudományos művek nemzeti szintű bibliográfiai adatbázisa legyen, továbbá hiteles információt szolgáltatson az egyéni és intézményi tudományos teljesítményről.

Az MTMT feladata: a hazai tudományos közélet szereplői – az intézmények és kutatók – publikációinak és a rájuk érkezett hivatkozásoknak a nyilvántartása, tudományos (szcientometriai, tudomány-metriai) adatszolgáltatás támogatása.

Az adatbázisnak teljesnek, pontosnak, hitelesnek kell lennie.

Az adatbázis 2009-ben jött létre, a mögöttes szervezeti felépítés is ekkor alakult ki, mely 2017 februárjában változott. A PTE-n az 1/2016. számú rektori utasítás az MTMT működésének céljait, formáit egységbe foglalja, illetve az egyes szereplők feladatait részletesen tartalmazza.

Fogalommagyarázat²¹

absztrakt: kivonat, valamely dokumentum rövid összefoglalója. Az MTMT-ben a következő közleményekre használják: konferenciakötetben megjelent, két oldalnál rövidebb terjedelmű közlemény.

alcím: A főcímet kiegészítő, magyarázó vagy módosító szó, mondat vagy kifejezés, mely segíti a mű műfajának és tartalmának meghatározását.

cím: a mű megjelölésére szolgáló felirat. Lásd még: főcím, alcím.

DOI (Digital Object Identifier): az elektronikus dokumentumok körében használt egyedi azonosító. (DOI azonosíthat egy teljes művet, de akár egy könyvfejezetet, táblázatot is.)

duplum (az MTMT-ben): kettő vagy több rekord egyazon közleményről. A duplum rekordok nem mindig teljesen egyforma tartalmúak, lehetnek közöttük különböző eltérések, hibák, esetenként plusz információk.

egyéb konferenciakötet (az MTMT-ben): A konferencia anyagát tartalmazó, ISBN és/vagy DOI azonosító nélküli kötet.

egyéb konferenciaközlemény (az MTMT-ben): A konferencia anyagát tartalmazó, ISBN és/vagy DOI azonosító nélküli kötetben megjelent, két oldalnál nagyobb terjedelmű közlemény.

értekezés (az MTMT-ben): „Tudományos fokozat, illetve cím elnyerése céljából készített, elfogadott, archivált tudományos értekezés.”²² Ide tartozik az egyetemi doktori disszertáció („kisdoktori”), a PhD-disszertáció, a DLA-disszertáció, a kandidátusi értekezés, a habilitációs értekezés, külföldi fokozatra érdemesítő (nem PhD) értekezés, az MTA doktora címre benyújtott disszertáció, a tudomány doktora címre benyújtott disszertáció.

évkönyv: „Általában évente, vagy annál ritkábban megjelenő időszak kiadvány, amelynek rendeltetése egy szakterület vagy testület tudományos eredményeinek áttekintő ismertetése, az ezekre vonatkozó adminisztratív, statisztikai és egyéb – főként összefoglaló – adatok közlése. Az évkönyvek másik, kalendárium jellegű csoportja és a folyóiratok évkönyvei szórakoztató, ismeretterjesztő céllal jelennek meg.”²³

folyóirat: szabályos időközönként megjelenő, egységesen szerkesztett, meghatározott tárgykörre irányuló kiadvány. Általában ISSN számmal, illetve egymást követő (sor)számozási adattal rendelkezik.

folyóiratszövegek (az MTMT-ben): Olyan művek típusa, amelyek folyóiratban vagy más, rendszeresen megjelenő periodikumban (például évkönyvben) jelentek meg, és szerzővel, címmel, meghatározott terjedelemmel rendelkeznek.

főcím: a mű tartalmát leíró szó, mondat vagy kifejezés.

független hivatkozás: olyan hivatkozás, melynek esetében az idéző és az idézett közlemény szerzői közül egy sem azonos.

²¹ Az MTMT adatbázis napi használatához, kezeléséhez elengedhetetlen fogalmak.

²² <https://bit.ly/3c2SRv2> p. 5.

²³ <http://bit.ly/391QDdv>

füzetszám (az MTMT-ben, folyóiratnál): egy folyóirat, periodikum adott évfolyamon belüli füzete, kötete, egysége. Az időszaki kiadvány rész-egységének sorrendjét kifejező számadat.

hivatkozás: egy műre vagy a mű egy részére történő tartalmi vagy szó szerinti utalás. (A hivatkozásra szinonimaként használjuk az idézet és citáció kifejezéseket is.) Későbbi művek szerzői a hivatkozás- és/vagy irodalomjegyzékeikben közlik a korábban publikált dokumentumok bibliográfiai adatait.

függő hivatkozás vagy önhivatkozás (MTMT): olyan hivatkozás, melynek esetében az idéző és az idézett közlemény szerzői közül legalább egy azonos.

- *Függő hivatkozás.* A szerző olyan cikkekre hivatkozik, melyben társ-szerzőként szerepel.
- *Önhivatkozás.* A szerző egy saját maga által írt cikkekre hivatkozik.

időszaki kiadvány: azon kiadványtípusok összefoglaló elnevezés, melyekre jellemző, hogy szabályos vagy szabálytalan időközönként folyamatosan kerülnek kiadásra, illetve nincs meghatározva a befejezésük időpontja.²⁴

impaktfaktor (impact factor, IF): A folyóiratok idéztelemzésen alapuló minősítője, egy szakfolyóirat idézettségét jelző mutató. Az impaktfaktor a folyóirat tárgyét megelőző két évfolyamában közölt cikkeinek a cikkek számával arányosított átlagos idézettsége. Az érték kiszámítása a Thomson Institute for Scientific Information (korábbi nevén: Institute for Scientific Information, ISI) adatbázisai alapján történik.²⁵

in-press / inpress: kiadás alatt, megjelenés alatt levő mű.

ISBN (International Standard Book Number): Az ISBN egy 13 jegyű szám (a 2007. január 1. előtt kiadott könyveknél 10 jegyű), a könyvek nyilvántartására szolgáló nemzetközi szabvány alapján megalkotott azonosítószám, az „International Standard Book Number” rövidítése. (Az ISBN első kódcsoportha a könyv származási országára vagy nyelvére utal, a második kódcsoportha az ISBN Társasághoz társult könyvkiadók kódszámából adódik, a következő kódcsoportha a könyv azonosítására, az utolsó számjegy pedig az ellenőrzésre szolgál. Az ISBN-számokhoz automatikusan hozzárendelhető egy hasonlóan szabványos, gépek által leolvasható vonalkód is.)

ISSN (International Standard Serial Number): Az időszaki kiadványok nemzetközi azonosító száma. Az ISSN két számcsoportha tagolt nyolcjegyű számból áll, az első hét számjegy egy kurrens szám, az utolsó pedig az ún. ellenőrző szám. Az ISSN egy időszaki kiadványt azonosít mindaddig, amíg a kiadvány kulcscíme tartósan és lényegileg meg nem változik. Magyarországon 1977. január 1-én vezették be a használatát.

kiadás: Valamely mű azonos szedéssel, egy időben sokszorosított összes példánya. Az új kiadáson fel kell tüntetni, hogy a mű hányadik kiadása (az első kiadást nem jelzik). A mű egyes kiadásai között lehet tartalmi

²⁴ A dokumentumok fajtái (dokumentumtipológia) <https://bit.ly/2OKOJHs>

²⁵ További információ és a számítás módja (példával): <https://bit.ly/3vJsUsm>

eltérés, ezért beszélhetünk javított, bővített vagy átdolgozott kiadásokról. Egy mű különböző kiadásai eltérő tulajdonságúak, rendeltetésűek lehetnek, pl. különleges gyűjtői igényeket kielégítő ún. bibliofil kiadás, hasonmás vagy faksimile kiadás, kritikai kiadás, két- vagy többnyelvű (bilingvis vagy poliglott) kiadás. Nem új kiadás viszont az utánnyomás, amely sztereotípiá segítségével az eredeti műről változatlan formában készül.

kiadásjelzés: Az időszaki kiadvány új kiadására, jellege szerint megnevezett kiadására vagy kiadásváltozatra vonatkozó közlés. A kiadásjelzés rendszerint tartalmazza a „kiadás” szót (vagy annak nyelvi megfelelőjét), vagy e kifejezéssel kiegészíthető szöveges közlésből áll.²⁶

kiadó: A mű többszörözésére, közzétételére, forgalomba hozatalára a szerzőtől vagy annak jogutódjától kizárólagos jogot kapó „személy”. (Kiadó lehet minden jogi és természetes személy.)

kiadási hely: A mű megjelenési helye, vagyis ahol kiadták, készítették a művet, általában a kiadó székhelye.

kolofon: az impresszum adatokat tartalmazó záradék. A könyv előállításával kapcsolatos technikai, jórészt a nyomdai munkákra vonatkozó adatokat tartalmazza: a könyv technikai létrehozásában közreműködő személyek (kiadó igazgatója, felelős szerkesztő stb.), a könyv műszaki adatai (példányszám, terjedelem, mellékletek stb.), a nyomdai adatok (nyomda helye, székhelye, nyomdai munka táskaszáma, kiadási száma, utánnyomás jelölés stb.).

konferenciakötet (az MTMT-ben): valamely konferencia előadásainak anyagát kötetbe gyűjtő, ISBN és/vagy DOI azonosítóval ellátott kötet

konferenciaközlemény (az MTMT-ben): ISBN és/vagy DOI azonosítóval ellátott konferenciakötetben megjelent, két oldalnál hosszabb terjedelmű közlemény.

könyv (az MTMT-ben): egy vagy több, meghatározott számú kötetben megjelenő szöveget és/vagy illusztrációt tartalmazó, befejezett egészlet alkotó, nem-időszaki kiadvány. Tipikusan legalább 48 oldal terjedelmű.²⁷

kötet: A többkötetes könyv valamely részegységének megnevezése, amely a könyv egészére vonatkozó bibliográfiai adatokon kívül a saját, megkülönböztető adatait is tartalmazza. Mindenképpen van neki kötetjelzése, kötetcíme, impresszuma, kolofonja. Rendszerint az oldalszámozása is önálló.²⁸

kötetszám (az MTMT-ben, folyóiratnál): az MTMT rendszerben évfolyamot jelent. Az időszaki kiadvány részegységének sorrendjét kifejező számadat.

különszám: folyóiratok, hírlapok, évkönyvek olyan részegysége, amely valamilyen okból, alkalomból, egy adott tárgykörben a szokásos számozástól eltérő számozással jelennek meg.

²⁶ <http://bit.ly/3r5LTtE>

²⁷ <https://bit.ly/3c2SRv2> p. 5.

²⁸ <https://bit.ly/3cRM86r>

megszólító cím: A személy nemét és/vagy családi állapotát jelölő, a társadalmi érintkezésben a személy neve mellett használt szó vagy szórövidítés.²⁹

pagina: A pagina latin kifejezés, jelentése: oldal, lap, oldalszám. A nemzetközi publikációs és hivatkozási gyakorlatban az oldalszám rövidítésére jellemző a p. vagy pp. forma.³⁰

rekord (az MTMT-ben): egy közlemény vagy mű leíró adatainak összessége, mely az MTMT-ben egy publikációhoz vagy egy idéző műhöz tartozik.

sorozat: Olyan időszaki kiadvány, amelyben minden részegységnek a sorozat címén kívül saját részcíme is van. A sorozat lehet számozott vagy számozatlan. A sorozaton belül az egyes részegységek lehetnek könyvek vagy időszaki kiadványok.³¹

sorozatszám: A sorozat keretében megjelenő könyv címlapján vagy előszóoldalain közölt, a sorozat egészére vonatkozó főcím.³²

számozás, számozási adat: Az időszaki kiadvány részegységének sorrendjét kifejező megkülönböztető jelölés. A számozási adat lehet sorszám (évfolymatszám, kötettség, füzettség), betű vagy egyéb jel.³³

teljes tudományos művek (az MTMT-ben): A Magyar Tudományos Akadémia meghatározása szerint olyan mű, amely teljes értékű forrásnak tekinthető. Az MTA 2012. szeptember 25-i elnökségi határozata alapján³⁴ a „teljes tudományos közlemények” részletesen, az egyes típusok és besorolások szerint az alábbiak.

- *Folyóiratban megjelentek:* szakcikk/tanulmány; összefoglaló cikk; rövid közlemény; sokszerzős vagy csoportos szerzőségű közlemény; forráskiadás; recenzió/kritika; műkritika; esszé
- *Könyvek:* szakkönyv; monográfia; kézikönyv; forráskiadás; kritikai kiadás; műhelytanulmány; atlasz
- *Könyvben megjelent:* szaktanulmány; könyvfőjezet; esszé; forráskiadás; recenzió/kritika; műkritika; műtárgyleírás; térkép; műhelytanulmány része.
- *Konferenciaközlemény:* folyóiratban; könyvben; egyéb konferenciakötetben (általában legalább 4 oldal).
- *Ötletmi formák:* szabadalmak.
- *Alkotás:* műszaki pályázatnál

A teljes tudományos művek az MTMT tudományometriai táblázatának I-IV. soraiban szerepelnek.

transzliterálás: egy írás jelrendszerének egy másik írás jelrendszerére való betű szerinti átültetése

²⁹ Uott.

³⁰ Uott.

³¹ Uott.

³² Uott.

³³ Uott.

³⁴ <https://bit.ly/3rdQXwd>

tudománymetria / szcientometria (scientometrics): az a tudomány, amely számszerű adatok statisztikai elemzése révén képes a különböző tudományos szervezeti egységek, intézetek, országok és – bizonyos megszorításokkal – az egyének tudományos tevékenysége eredményességével kapcsolatos megállapításokat tenni.³⁵ „A tudományelemzés feladata a tudományos publikációs tevékenység széleskörű, sok szempontnak megfelelő, naprakész és pontos felmérése, az adatok feldolgozása és azok hozzáférhetőségének korlátlan biztosítása.”³⁶

utánnnyomás: Valamely sajtótermékből az eredeti példányszámon felüli további példányok előállítás, az eredeti szedés vagy az arról készített matrica, egyéb technológia felhasználásával. Az utánnnyomást nem előzi meg ismételt szerkesztés és szedés, ezért általában nem tekinthető új kiadásnak.³⁷

utánkölés (az MTMT-ben): Valamely mű ismételt kiadása, nyelvi, megjelenési változata vagy újrakölése. Az ismételt közlés a mű egészének szempontjából kisebb módosításokat is tartalmazhat.³⁸

Fogalmak meghatározásához használható:

- Tóvári Judit: Bibliográfiai adatfeldolgozás I. Eger: Eszterházy Károly Főiskola, 2011. <http://bit.ly/38ZoLXE>
- Dokumentumtípusok: nyomtatott (könyv, sajtótermékek) és nem nyomtatott ismerethordozók. Betűrendes leíró katalógus szerkezete, használata. <https://bit.ly/3vMitnK>
- Dokumentumok fajtái (dokumentumtipológia) <https://bit.ly/2OKOJHs>
- Könyvtári fogalomtár. <https://bit.ly/3cRM86r>
- Fogalomtár. <http://bit.ly/3r78pCl>

6. Önellenőrző kérdések

Minek a rövidítése az MTMT?

- Magyar Tudományos Művek Tára

Mi a célja az MTMT-nek?

³⁵ PALKOVITS Miklós (2005): A tudományelemzés módszerei – a tudományos közlés szempontjai és etikája. Magyar Orvosi Nyelv, 2: 11-48. 17. o.

³⁶ Uott.

³⁷ <https://bit.ly/3cRM86r>

³⁸ <https://bit.ly/3c2SRv2> p. 8.

- Célja, hogy az egyéni és intézményi tudományos művek nemzeti adatbázisa legyen, és hiteles információt szolgáltatson az egyéni és intézményi tudományos teljesítményről.

Milyen adatforrásokból jött létre az MTMT?

- Tudományos Publikációs Adattár (TPA)
- Köztestületi Adattár (KPA)
- Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem publikációs adatbázisa

Melyik évben jött létre az MTMT?

- 2009

Mi a tudománymetria / szcientometria?

- Az a tudomány, amely számszerű adatok alapos elemzésével képes fontos és helytálló megállapításokra a különböző tudományos egységek, intézetek, országok és bizonyos megszorításokkal az egyének tudományos tevékenysége eredményességének megítélésére. Tudományelemzésnek is nevezhetjük, mely a tudományos közlemények és folyóiratok számszerűsített feldolgozásával és értékelésével foglalkozik.

Jelenleg melyik testület a döntéshozó az MTMT-ben?

- Tudományos Tanács

Mi a feladata a Tudományos Tanácsnak?

- Felügyeli az adatbázis működtetését és fejlesztését, véleményezi és jóváhagyja az MTMT stratégiai terveit és beszámolóit

Hány szavazattal rendelkező tagja van a Tudományos Tanácsnak?

- 31

2017-től milyen szakbizottságok működnek az MTMT-ben?

- Bibliográfiai Szakbizottság
- Repozitóriumminősítő Szakbizottság
- Informatikai Szakbizottság
- Tudománymetriai Szakbizottság

Mi a feladata a Bibliográfiai Szakbizottságnak?

- Feladata a publikációk besorolásának típusrendszerére, leírási szabályaira, a publikációtípusok és a tudományos tevékenység során létrejött eredmények egyéb formáinak definiálására terjed ki.

Hány fő vesz részt a Bibliográfiai Szakbizottság munkájában?

- 17

Mi a feladata a Repozitóriumminősítő Szakbizottságnak?

- Feladata elsősorban az intézmények repozitóriumainak minősítése, de webes folyóiratok minősítésével is elkezdett foglalkozni.

Mi a feladata az Informatikai Szakbizottságnak?

- Feladata az MTMT adatbázis informatikai működésének felügyelete, fejlesztési elvek kidolgozása.

Mi a szerzők feladata az MTMT-ben?

- regisztráció
- publikációk rögzítése (a publikáció megjelenés évében)
- idézők rögzítése (évente legalább egyszer)
- ellenőrzés, javítás, kiegészítés, karbantartás
- szerzői hozzárendelés
- intézményi hozzárendelés (műhöz tartozó szervezeti egység, egységek rögzítése)
- adatok nyilvánossá, publikussá tétele

Ki felel az adatbázisba feltöltött adatok helyességéért?

- Szerző

Kik az MTMT adminisztrátorok?

- MTMT adminisztrátorok azok a személyek, akik egy-egy szervezeti egységhez (intézmény, kar, intézet, stb.), szerzőkhöz és szerzői adatokhoz köthető rögzítési, karbantartási, ellenőrzési feladatokat végeznek, és meghatározott (magasabb szintű) jogosultságokkal rendelkeznek

A PTE-n milyen szintű MTMT adminisztrátorok dolgoznak?

- 6, 5, 4 szintű adminisztrátorok.

Hogyan nevezzük a 4-es szintű adminisztrátort?

- intézményi adminisztrátor

Mik a feladatai az intézményi adminisztrátornak?

- karok és más szervezeti egységek regisztrációja, adatok karbantartása
- kari adminisztrátorok, adatrögzítők regisztrálása, adatok karbantartása
- regisztrált szerzők értesítése, felhasználói adatok megküldése
- kapcsolattartás a kari adminisztrátorokkal, adatrögzítőkkal
- MTMT fejlesztések, változások figyelemmel kísérése, adminisztrátorok tájékoztatása
- oktatók, kutatók, hallgatók tájékoztatása a változásokról

Hogyan nevezzük az 5-ös szintű adminisztrátort?

- kari adminisztrátor

Mik a feladatai a kari adminisztrátornak?

- a kari szervezeti egységek (alegységek) adatainak karbantartása, felügyelete
- az egységekhez (alegységekhez) tartozó szerzők adatainak felügyelete, a szerzőknek az egységekhez rendelése
- szerzőknek kérésre felhasználói adatok küldése
- MTMT fejlesztések, változások figyelemmel kísérése, az alá tartozó adatbevivők tájékoztatása
- kapcsolattartás az intézményi adminisztrátorral
- egységeibe (alegységeibe) tartozó szerzők, adatrögzítők által az adatbázisba feltöltött művek (publikációk és idézők) formai ellenőrzése, javítása, admin láttamozása
- egységeibe (alegységeibe) tartozó szerzők, adatrögzítők számára írásbeli és szóbeli segítségnyújtás

Hogyan nevezzük a 6-os szintű adminisztrátort?

- adatbevivő vagy adatrögzítő

Mik az adatbevivők feladatai?

- a szerzők által leadott és formailag ellenőrzött listák alapján a szerzők műveinek és hivatkozásainak adatrögzítése
- társszerzők által korábban rögzített művek szerzőkhöz rendelése
- a szerzők műveinek és ezek idézőinek importálása az elérhető tudományos publikációs adatbázisokból
- egységeibe (alegységeibe) tartozó szerzők számára írásbeli és szóbeli segítségnyújtás az adatok rögzítéséhez
- függő/független, hazai/külföldi idézőjelölést végzése
- MTMT fejlesztések, változások figyelemmel kísérése
- kapcsolattartás kari és intézményi adminisztrátorokkal

7. Tesztkérdések

Minek a rövidítése az MTMT?

- ☒ Magyar Tudományos Művek Tára
- ☐ Magyar Természettudományos Munkák Tára
- ☐ Magyar Történettudományt Munkák Társulata
- ☐ Magyar Történészek Munkáinak Tömörítése

Az MTMT-ben levő adatoknak, információkra, rekordokra (publikációkra, hivatkozásokra) alábbiak közül mi nem jellemző?

- ☐ teljes
- ☐ pontos
- ☐ naprakész
- ☒ helytelen

Mi jelenleg az MTMT legfőbb döntéshozó testülete?

- ☐ Koordinációs Testület
- ☐ Bibliográfiai Szakbizottság
- ☒ Tudományos Tanács
- ☐ Programtanács

Melyik MTMT testület feladata az MTMT adatbázis informatikai működésének felügyelete, fejlesztési elvek kidolgozása?

- ☐ Koordinációs Testület
- ☐ Bibliográfiai Szakbizottság
- ☐ Repozitóriumminősítő Szakbizottság
- ☒ Informatikai Szakbizottság

Az alábbiak közül melyik nem igaz az MTMT-re?

- ☐ publikációkat tartalmaz
- ☐ idézeteket tartalmaz
- ☒ törvényeket tartalmaz
- ☐ hiteles adatokat tartalmaz

Melyik évben változott az MTMT szervezeti felépítése az MTA elnökének 3. számú határozata alapján?

- ☐ 2014-ben
- ☐ 2015-ben
- ☐ 2016-ban
- ☒ 2017-ben

A 2009-es megalakuláskor az egyes szervezetek, intézmények (mint a PTE is) milyen módon csatlakozott az MTMT-hez?

- ☐ a, kötelezően kellett minden felsőoktatási intézménynek csatlakozni
- ☒ önkéntes alapú volt a csatlakozás

Az alábbiak közül melyik nem a szerző(k) feladata?

- ☒ közlemények admin láttamozása
- ☐ publikációk rögzítése
- ☐ regisztráció
- ☐ intézményi hozzárendelés

Az alábbiak közül melyik nem a szerző(k) feladata?

- ☐ regisztráció
- ☒ szervezeti egységek regisztrációja, karbantartása
- ☐ idézők rögzítése
- ☐ publikációhoz szerzői hozzárendelés

Van-e szabályozva hivatalosan a PTE-n az MTMT-be történő adatfelvitel, az MTMT szereplőinek feladatai?

- ☒ igen
- ☐ nem